Õiguskantsler

Teie 09.10.2026 nr

Meie 03.11.2026 nr 6-1/262540/2609277

Kohustus osaleda riigikaitses

Lugupeetud avaldaja

Palusite õiguskantsleril kontrollida kaitseväeteenistuse seaduse § 2 vastavust Eesti Vabariigi põhiseadusele. Selles sättes on kirjas, et kaitseväekohustust peavad täitma üksnes meessoost kodanikud.

Leiate, et õiguskantsleri sel teemal avaldatud senine seisukoht ei ole põhjendatud, ning soovite, et õiguskantsler teeks Riigikogule ettepaneku viia seadus põhiseadusega kooskõlla. Teie hinnangul tuleks seadusega kehtestada üldine riigikaitses osalemise kohustus nii meestele kui ka naistele.

Põhiseaduse (PS) § 124 lõige 1 sätestab, et Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduses sätestatud alustel ja korras. See säte annab Riigikogule volituse määrata seadusega kindlaks riigikaitses osalemise täpsema aluse, vormi ja korra.

Kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) § 2 lõikes 1 on öeldud, et kaitseväekohustus on Eesti kodaniku kohustus osaleda riigikaitses ja seaduses sätestatud toimingute tegemises. KVTS § 2 lõike 2 punkti 2 kohaselt on kaitseväekohustuslane 18–60-aastane meessoost isik. Teised isikud, sealhulgas naissoost kodanikud, võivad Kaitseväes teenida vabatahtlikult alates 18. eluaastast (KVTS § 2 lõike 2 punkt 3; § 81 lõige 1; § 82). Seega ei välista seadus naiste osalemist riigikaitses, vaid näeb meestele ette kohustusliku ning naistele vabatahtliku osalemise.

Põhiseaduse § 12 lõike 1 järgi on kõik seaduse ees võrdsed ning kedagi ei tohi diskrimineerida soo tõttu. Põhiõiguste piiramisel tuleb järgida proportsionaalsuse põhimõtet ja muid põhiseadusest tulenevaid nõudeid (Riigikohtu 25.11.2021 määrus asjas 3-21-2241/11, punkt 22). Samas sätestab soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 5 lõike 2 punkt 2 sõnaselgelt, et kohustusliku ajateenistuse kehtestamist ainult meestele ei loeta otseseks ega kaudseks sooliseks diskrimineerimiseks. Seega on Riigikogu näinud ette erandi, mille kohaselt ei ole üksnes meestele kehtestatud ajateenistuskohustus selle seaduse tähenduses diskrimineerimine.

Praeguses halvenenud julgeolekuolukorras on kerkinud küsimus, kas sarnaselt mitme teise naaberriigiga tuleks ka Eestis kehtestada üldine kaitseväekohustus nii meestele kui ka naistele. Selle kasuks räägivad väikeriigi vajadus rakendada riigikaitses kõiki elanikke, demograafilised muutused ja laiapindse riigikaitse põhimõte. Norras, Rootsis ja Taanis rakendatakse valikulist ajateenistust (sobivuspõhine valik), mille puhul arvestatakse kandidaatide motivatsiooni, teadmisi ja oskusi ning kaitseväe vajadusi.

Kokkuvõtvalt, Teie avalduses esitatud põhjendused ei anna alust järeldada, et kaitseväeteenistuse seaduse § 2 on ilmselges vastuolus põhiseaduse §-dega 12 ja 124 ning et seetõttu oleks vaja teha Riigikogule põhiseaduse § 142 lõike 1 alusel ettepanek viia seadus põhiseadusega kooskõlla. See ei välista kehtiva korralduse muutmise võimaluste kaalumist. Neid võimalusi tuleks esmalt hinnata Kaitseministeeriumil, misjärel saab Riigikogu kujundada Eesti oludele sobiva süsteemi. Sellekohaste ettepanekutega võite pöörduda Riigikogu riigikaitsekomisjoni ja Kaitseministeeriumi poole.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Rait Sannik 693 8438
Rait.Sannik@oiguskantsler.ee